

مقایسه اثرپذیری مناطق مرزی و مرکزی کشور از مواد مخدر و تأثیر آن بر اقتصاد

خانوار(مطالعه موردی تایباد و تهران)^۱

مرضیه بیگم قدمگاهی^۲

دانش آموخته دوره کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

غلامرضا وطن دوست

دانش آموخته دوره کارشناسی ارشد جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

دکتر زهرا پیشگاهی فرد

دانشیار گروه جغرافیا دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۹/۸/۱۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۹/۵/۱۵

چکیده

امروزه پدیده مواد مخدر به یکی از مهم‌ترین مشکلات جوامع بشری تبدیل شده است و ابعاد این مشکل به حدی است که به صورت تهدیدی برای سلامت بشری و رفاه ملی، استقلال و امنیت و ساختار اجتماعی کشورها در آمده است هدف اصلی این پژوهش به جغرافیای کشت و راه‌های ورودی ترانزیت مواد مخدر از مرزهای شرقی و چگونگی تأثیر آن بر اقتصاد خانوارها می‌باشد که نزدیکی به مرزهای شرقی بر اقتصاد و معتاد کردن سرپرست خانوارها تأثیر بیشتری دارد. در پی اثبات فرضیه مقاله می‌باشیم که به نظر می‌رسد هر چه از مناطق مرکزی به نواحی مرزی کشور نزدیک شویم مواد مخدر تأثیر بیشتری بر اقتصاد خانوار دارد. این پژوهش با روش کتابخانه‌ای و مقایسه‌ای انجام شده است. یافته‌های به دست آمده بیانگر آن است که مردان معتاد در مقایسه شهر تهران و شهرستان تایباد از نظر نزدیکی به مناطق کشت و تولید مواد مخدر، فقر و محرومیت، تهیه آسان مواد، کمبود امکانات اجتماعی، وجود پدر معتاد در خانواده دارای تفاوت‌های معناداری بوده‌اند. بیکاری، استعمال تفنی مواد، نداشتن سواد، مشکلات و درگیری در خانواده، ازدواج زودرس، از دست دادن امکانات مالی، استعمال مواد مخدر در جهت بالا بردن انرژی معنادار نبوده است. نتیجه گیری: نزدیکی جغرافیای به مرزهای شرقی بیشترین تأثیر را بر اقتصاد سرپرست خانواده‌های مرزنشین (تایباد) دارد.

واژگان کلیدی: سرپرست خانواده معتاد، اقتصاد خانواده‌ها، ترانزیت مواد مخدر، مرزهای شرقی

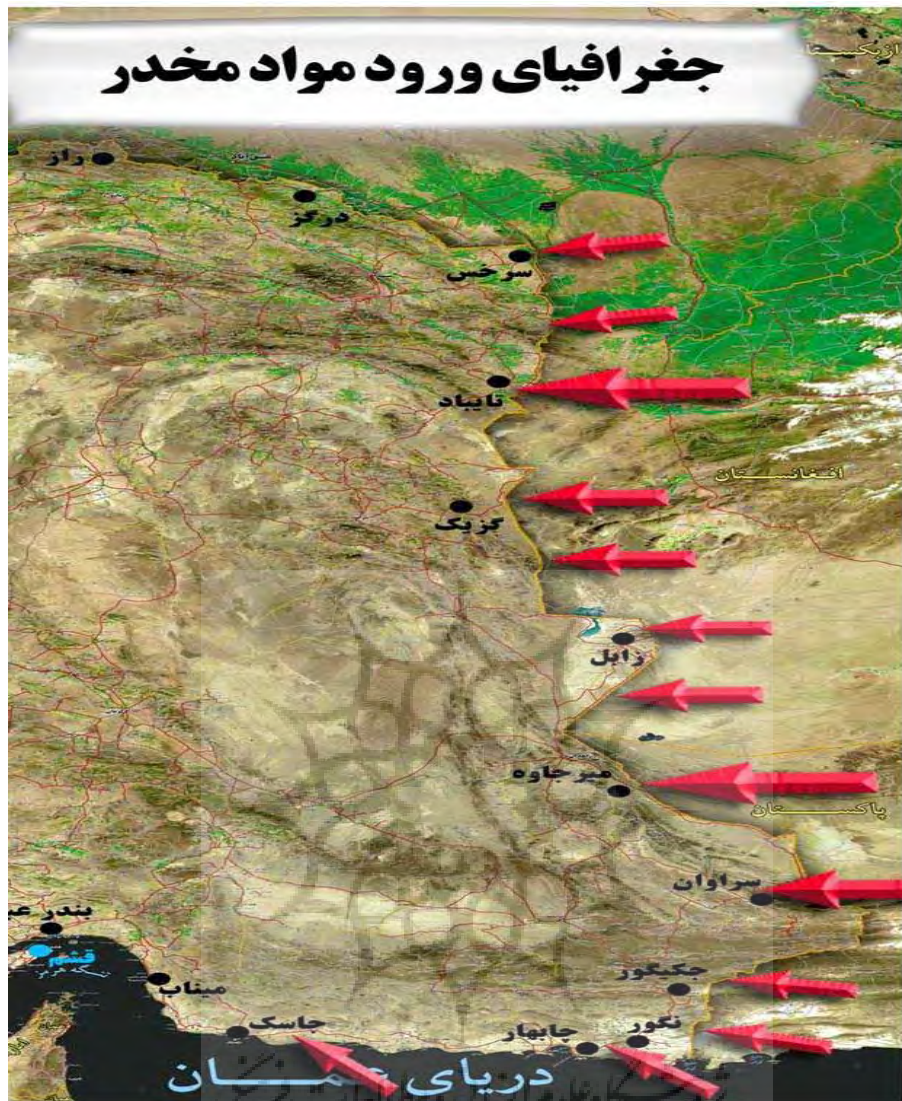
۱- این مقاله استخراج شده از پایان نامه کارشناسی ارشد می باشد که به راهنمایی دکتر زهرا پیشگاهی فرد تهیه شده است

مقدمه

بحران مواد مخدر در جهان کنونی در کنار بحران‌های دیگر مانند قاچاق اسلحه و انسان، بیماری ایدز و... از جمله مهم‌ترین دغدغه‌های بشریت است. سوداگری مواد مخدر بعد از تجارت نفت و اسلحه، بالاترین حجم تجارت جهانی را تشکیل می‌دهد (حلفی، علی، ۱۳۸۸). مقابله با پدیده پیچیده و در عین حال گسترده مواد مخدر و یک امر بسیط و ساده نبوده و نیاز به انجام مطالعات گوناگون در ابعاد سیاسی، امنیتی، فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی در سطوح بین‌المللی، منطقه‌ای و موضوعی (افغانستان - پاکستان) و ملی ایران است. افزایش مواد مخدر از هلال طلائی (افغانستان و پاکستان) و شا هراه اصلی خروج آن از کشور ایران می‌باشد باعث هدر رفتن سرمایه انسانی، امنیتی، اجتماعی - فرهنگی کشور شده است که اقتصاد ایران را تحت تأثیر قرار داده است. مواد مخدر از جمله تهدیدات بزرگی است که امروز در منطقه وجود دارد و متأسفانه در مرز مشترک این سه کشور بیشترین نمود را یافته است. کشور ما هشت هزار و ۷۵۵ کیلومتر مرز مشترک با ۱۵ کشور دارد. مرزهای ۲۰۰۰ کیلومتری شرقی کشور از مهمترین مرزهای ایران به شمار می‌روند (سردار حسین آبادی، ۱۳۸۸). در پی اثبات این فرضیه می‌باشیم که به نظر می‌رسد هر چه از مناطق مرکزی به نواحی مرزی کشور نزدیک شویم مواد مخدر تأثیر بیشتری بر اقتصاد خانوار دارد که ابتدا منبع تولید مواد افیونی در جهان افغانستان و پاکستان و مسیرهای ورودی از نوار مرز نشین که به ایران ترانزیت می‌شود و بعد از آن به حجم نمونه که شامل ۶۰ داوطلب (۳۰ معتاد سرپرست خانوار شهر تهران و ۳۰ معتاد سرپرست خانوار شهر ستان تایباد) بررسی شده است. که نمونه‌ها افرادی هستند که توسط ستاد مبارزه با مواد مخدر شهر تهران و تایباد دستگیر شده‌اند. گروه‌های نمونه به روش نمونه‌گیری و داوطلب انتخاب شده‌اند. جهت تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS برای مقایسه میانگین دو گروه به کار رفته است. کشور افغانستان بیشتر از سه چهارم تولید تریاک غیر قانونی جهان را تشکیل می‌دهد. از این رو به عنوان هارتلند مواد مخدر طبیعی در جهان نام می‌برند. که باعث ورود مواد مخدر بیشتر از طریق مرزهای شرقی به ایران می‌شود (غنجدی، ۱۳۸۵، ص ۴۴).

روش تحقیق و گردآوری اطلاعات

روش مورد استفاده در این تحقیق میدانی بوده و اطلاعات مورد نیاز از اسناد و مدارک (کتاب، مجلات تخصصی، مقالات و ...) و نیز از اطلاعات شبکه جهانی (اینترنت) جمع‌آوری شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق روش SPSS می‌باشد.

شکل شماره ۱: جغرافیای ورود مواد مخدر از افغانستان

منبع: فرماندهی مرزبانی ناجا

افغانستان و مواد مخدر

افغانستان سرزمینی کوهستانی و محاط بر خشکی است. این سرزمین در نیمکره شمالی، نیمکره شرقی و در محدوده آسیای میانه واقع است. مساحت آن ۶۴۹۰۰۰ کیلومتر مربع می باشد (خرسند، ۱۳۸۴)

طول مرزهای افغانستان حدود ۵۸۰۰ کیلومتر می باشد. از سمت شمال با کشورهای تاجیکستان (۱۲۰۶ کیلومتر)، ازبکستان (۱۳۷ کیلومتر) و ترکمنستان (۷۴۴ کیلومتر) هم مرز می باشد. از سمت مشرق و جنوب با پاکستان هم مرز بوده، این مرز حدود ۲۴۳۰ کیلومتر است. از سمت شمال شرقی از طریق تنگه باریک واخان با (ایالت سین کیانگ) چین هم مرز است. مسافت این مرز در منابع، متفاوت ذکر شده است و آن را بین ۷۳ تا ۹۳ کیلومتر نقل کرده اند. از طرف مغرب با جمهوری اسلامی ایران مرز مشترک دارد. این مرز بین ۹۰ تا ۹۳ کیلومتر نقل شده است. مرز جمهوری اسلامی ایران و افغانستان از کوه ملک سیاه در نقطه مرزی مشترک ایران و افغانستان و پاکستان شروع می شود و تا دهانه ذوالفقار نقطه مرزی

مشترک ایران و ترکمنستان و افغانستان امتداد می‌یابد. حدود ۶۱۹ کیلومتر مرز مشترک ایران و افغانستان با استان خراسان است. بیشترین فاصله شرق تا غرب افغانستان ۱۲۴۰ کیلومتر و شمال تا جنوب آن ۸۸۵ کیلومتر است. افغانستان با آبهای آزاد جهان فاصله زیادی دارد. نزدیکترین نقاط آن به آبهای آزاد، مرزهای جنوبی آن و از طریق پاکستان است که ۵۰۰ کیلومتر فاصله دارد. (صدیق فرهنگ، ۱۳۸۰، ص ۷)

استان‌های هلمند و ننگرهار مهمترین مناطق کشت تریاک هستند بعد از آن استان‌های بدخشان، قندهار، جنوب ارزگان، فراه و ... قرار دارند. مجموع کشت خشخاش در افغانستان در سال ۲۰۰۹ میلادی حدود ۱۲۳ هزار هکتار برآورد می‌شود که این میزان در مقایسه با سال ۲۰۰۸ میلادی حدود ۲۲ درصد کاهش داشته است حدود ۹۹ درصد مجموع کشت خشخاش در افغانستان در ۷ استان جنوبی و غربی این کشور صورت گرفته است. این استان‌ها اغلب دستخوش ناآرامی و بی‌ثباتی هستند، لذا این امر ارتباط دوسویه میان ناامنی و کشت خشخاش را که از سال ۲۰۰۷ میلادی تداوم دارد، اثبات می‌کند. مجموع تولید تریاک در افغانستان در سال ۲۰۰۹ میلادی حدود ۶۹۰۰ تن برآورد می‌شود که این میزان در مقایسه با سال ۲۰۰۸ میلادی حدود ۱۰ درصد کاهش داشته است.

هفت استان عمده کشت کننده خشخاش و تولید کننده تریاک در افغانستان عبارتند از هلمند، قندهار، ارزگان، دکنیدی، زابل، فراه و باغدیس. استان نیمروز در این فهرست قرار نگرفته است چراکه عمده ترین منطقه کشت این استان به عنوان ناحیه خاشراد در اصلاح اراضی صورت گرفته به عنوان زیرمجموعه استان فراه در نظر گرفته شده است. برای نخستین بار در دهه اخیر، شمال افغانستان عاری از کشت اعلام شده است.

در سال ۲۰۰۹ میلادی، از مجموع ۳۴ استان افغانستان، ۲۰ استان عاری از کشت خشخاش شده اند، درحالی که این تعداد در سال ۲۰۰۸ میلادی ۱۸ استان بود. به استثنای ننگرهار، تمامی استان‌های عاری از کشت خشخاش در سال ۲۰۰۸ همچنان در سال ۲۰۰۹ میلادی نیز عاری از کشت باقی مانده اند. فاریاب، بغلان و کاپیسا به عنوان استان‌هایی هستند که به تازگی عاری از کشت خشخاش شده اند.

مجموع درآمد کشاورزان خشخاش کار افغان در سال جاری میلادی حدود ۴۳۸ میلیون دلار برآورد می‌شود، درحالی که، این میزان در سال گذشته میلادی حدود ۷۳۰ میلیون دلار بوده است.

در سال ۲۰۰۸ میلادی کشت خشخاش در افغانستان براساس محدود به استان‌های جنوبی و غربی شده است که دستخوش ناامنی و بی‌ثباتی و اقدام‌های تروریستی از سوی شبکه‌های جنایی سازمان یافته و شورشیان هستند. در واقع، این امر نشان دهنده ارتباط میان ناامنی و کشت و تولید مواد مخدر است. به عبارت دیگر، میزان کشت خشخاش در استان‌های ناامن ادامه دارد و این در حالی است که با اعمال حاکمیت قانون از میزان کشت و تولید مواد مخدر کاسته می‌شود.

در اساس، کاهش میزان کشت خشخاش در افغانستان در سال جاری میلادی ناشی از کاهش کشت عمده در استان هلمند است، اما در عین حال، افزایش میزان بازدی تریاک در هر هکتار موجب شده تا میزان تولید در مقایسه با میزان کشت چندان کاهش محسوسی به دنبال نداشته باشد.

شمال افغانستان شامل استان های بغلان، بلخ، بامیان، فاریاب، جوزجان، سمنگان و ساریپل، به طور کلی در سال جاری میلادی از کشت خشخاش عاری بوده اند. این برای نخستین بار طی دهه گذشته است که مناطق شمالی افغانستان عاری از کشت خشخاش شده اند. در گذشته به استثنای استان بلخ، در سایر استان های شمالی افغانستان کشت خشخاش صورت می گرفته است، لیکن به تدریج این استان ها طی سال های گذشته از کشت خشخاش عاری شده اند. در سال ۲۰۰۸ میلادی، اقدام هایی نظیر افزایش آگاهی های عمومی در خصوص کشت خشخاش، توزیع بذر گندم و همچنین کود به کشاورزان، اعمال نظارت و کنترل و انجام اقدام های انتظامی از جمله امحاء مزارع کشت خشخاش از جمله مهمترین عوامل کاهش کشت خشخاش در استان هلمند به شمار می رود. مجموعه این اقدام ها در مناطق لشگرگاه، نادعلی، گرشک، گرم، سیر، سنگین قلعه و موسی قلعه واقع در استان هلمند صورت گرفته، موجب کاهش ۳۳۷۵۷ هکتاری در سطح اراضی زیر کشت خشخاش در این استان شد، به طوری که میزان کشت در استان هلمند در سال ۲۰۰۹ میلادی به ۶۹۸۳۳ هکتار رسید. همان طور که در بالا نیز بدان اشاره شد، وضعیت آب و هوایی مناسب برای کشاورزی در سال ۲۰۰۹ و همچنین خسارت فراوان ناشی از بیماری و آفات گیاهی موجب شد تا میزان تولید تریاک در افغانستان در هر هکتار از ۴/۸ یک کیلوگرم در سال ۲۰۰۸ میلادی به ۵/۶ یک کیلوگرم افزایش یابد. در نتیجه، به رغم کاهش ۲۲ درصدی کشت خشخاش در افغانستان در سال جاری، میزان تولید تریاک تنها حدود ۱۰ درصد کاهش داشت (گزارش ۵ سپتامبر سال ۲۰۰۹). عمده مناطق فعال در تولید هروئین به مناطق جنوب و جنوب شرق، شرق و شمال شرقی و بخش اندکی از شمال و مقدار کمی در غرب افغانستان منحصر می شود که در این میان، بیشترین سهم به جنوب و شرق اختصاص یافته که بطور کامل مناطق پشتون نشین است (گزارش UNODC سال، ترجمه حسین کتابدار). ضعف های کلیدی نهادها و نقاط قوت گروه طالبان ناشی از پول مواد مخدر است، رشد سود سالیانه افغان ها از صنعت مواد مخدر تقریباً برابر با نیمی از درآمد قانونی آن کشور است (گزارش UNODC سال ۲۰۰۸، ترجمه محمدرضا فروغی).

پاکستان و مواد مخدر

سرزمینی که امروزه پاکستان نامیده می شود. در جنوب غربی آسیا در موقعیت ریاضی ۳۱° تا ۳۷° عرض شمالی و ۶۱° درجه تا ۷۵° درجه طول شرقی واقع شده است.

از نظر موقعیت نسبی این کشور از طرف شمال غرب و غرب با افغانستان، از شرق و جنوب شرقی با هندوستان، از غرب با ایران و از جنوب با دریای عمان و اقیانوس هند و از شمال شرق با کشور چین هم مرز می باشد. وسعت کل این کشور برابر ۷۹۶۰۹۵ کیلومتر مربع است که خط ساحلی آن در حدود ۱۰۴۶۶ کیلومتر را شامل می شود (فرزین نیا، ۱۳۸۰، ص ۱۸).

همچنین این کشور دارای مرز خشکی برابر ۶۷۷۴ کیلومتر با کشورهای همجوار و ۸۱۴ کیلومتر مرز آبی با دریاهای پیرامون است (محمدی، ۱۳۸۰، ص ۷). از جمله مرزهای مهم و استراتژیک ایران، مرز با پاکستان است. گرچه مرز ایران و پاکستان از نظر تهدید استراتژیک برای دو دولت همجوار، امن محسوب می شود اما از نظر کارکردهای مرزی، از جمله مرزهای بد و بسیار ناامن ایران به شمار می آید. عملکرد نامناسب این مرز ریشه در تکوین آن دارد که در شمال مرزهای تحمیلی می باشد (مارسدن، ۱۳۷۹، ص ۷۰) مرز ایران و پاکستان، بالغ بر ۹۷۸ کیلومتر می باشد و استان های سیستان

و بلوچستان، خراسان جنوبی، کرمان و هرمزگان را در برمی گیرد و از عمده معضلات مهم در این منطقه حضور دشمنان قسم خورده نظام جمهوری اسلامی به سرکردگی استکبار جهانی در آن سوی مرز و در کشور پاکستان است که از هیچ کوششی برای از بین بردن وحدت مسلمانان و ضربه زدن به نظام اسلامی ایران مضایقه نمی کنند. کشت خشخاش و مصرف تریاک به ۵ هزار سال قبل مناطق شرقی مدیترانه بر می گردد. این ماده به منظور استفاده‌ای پزشکی به ایران، مصر، چین و اروپا وارد شد. درد، لذت و خوشی که از صرف این ماده ناشی می شود از سوی بسیاری از مردم اروپای قرن ۱۹ تجربه شده است در پاکستان، کشت خشخاش در مناطق مختلف به خصوص استانهای شمال غربی در مناطق عشایری و نواحی اسکان داده شده انجام می شده است. کشت قانونی خشخاش در نواحی امکان داده شده با ارائه لایحه ای در سال ۱۸۵۷ تحت نظارت در آمد و تمام محصول با نرخ مشخصی به کارخانه تریاک در لاهور منتقل می گردید. زمانی که پاکستان استقلال یافت کل تریاک تولید شده بین ۲۰۰ تا ۲۵۰ تن بود و افرادی که تریاک مصرف می کردند ۸۰ تا ۱۰۰ هزار نفر برآورد شده بودند. قبل از سال ۱۹۹۶ تولید سالانه تریاک بین ۱۴۰ تا ۱۸۰ تن برآورد می شد. بعد از آن کشت خشخاش به دلیل تلاش‌های وسیع دولت پاکستان در ریشه کنی به طور قابل توجهی کاهش یافت. در حال حاضر عمدتاً در مناطق عشایری دولت فدرال مهمند با جوار و بخش‌های خیبر و همچنین در بعضی از مناطق دیر نیز کشت خشخاش صورت می گیرد (غنجدی، ۲۸۱، ص ۲۸۱).

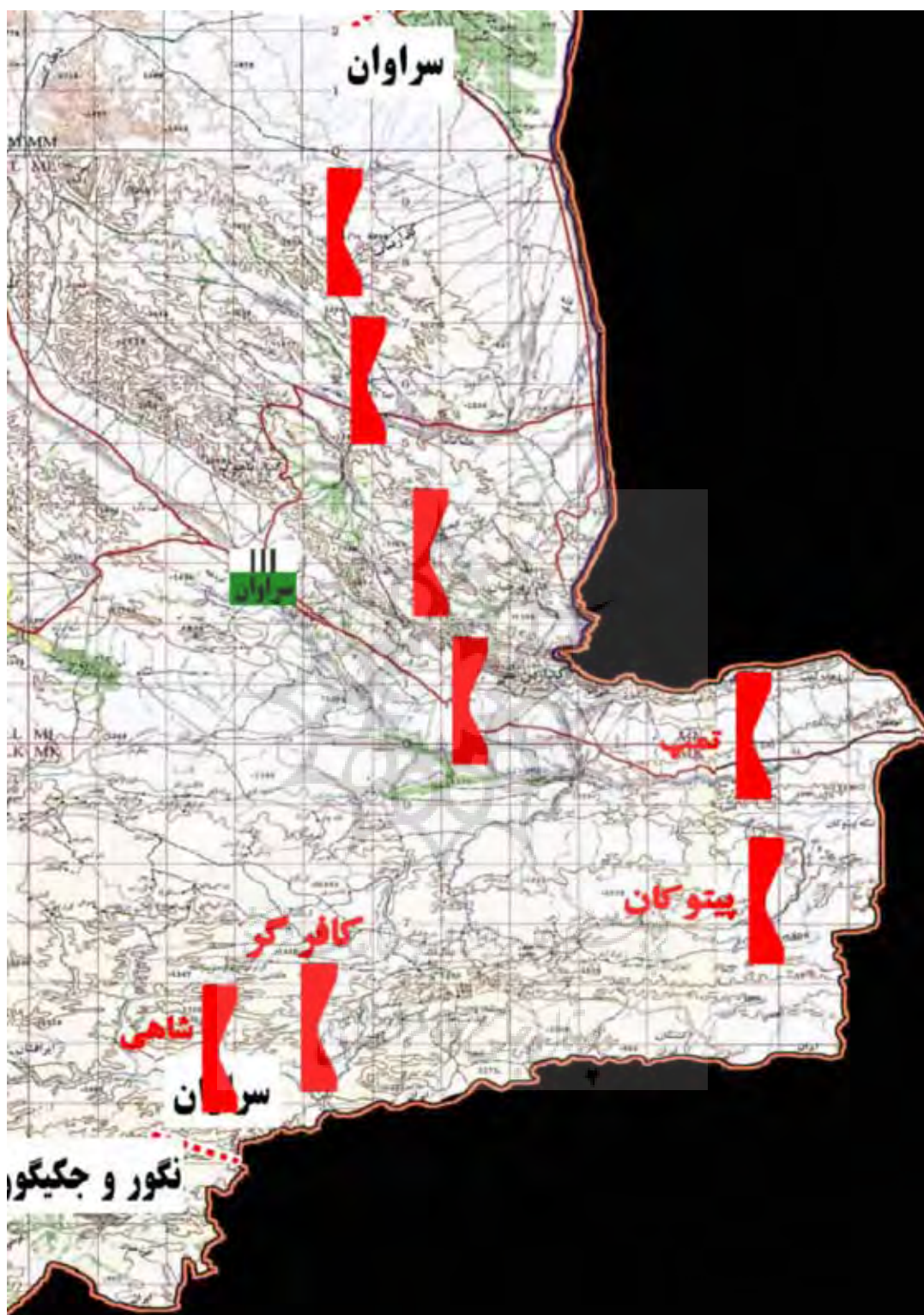
مسیرهای ورودی مواد مخدر به استانهای خراسان رضوی، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان

در جنوب خراسان، بیشترین میزان ورود کاروان‌ها و اشراک مسلح از منطقه تابباد، خواف و تربت جام صورت می‌گیرد، علت آن، وجود دو رشته ارتفاعات موازی از تربت جام و خواف به سمت افغانستان است که به اشراک و کاروان‌های قاچاق مواد مخدر این امکان را می‌دهد که با اتکا به این ارتفاعات و بیشتر با استفاده از دواب و نفرات پیاده از مرز عبور نمایند وجود روستاهای متعدد در این محدوده و همچنین کشت و زرع تا محیط‌های مرزی، پوشش مناسبی برای تردد افراد غیر بومی فراهم کرده است. در استان سیستان و بلوچستان ۳۲ مسیر اصلی ورود مواد مخدر به داخل شناسایی شده است. در استان خراسان ۹۰ مسیر اصلی ورود مواد مخدر به داخل کشور شناسایی شده است. در مجموع در سه استان خراسان رضوی، استان خراسان جنوبی، و استان سیستان و بلوچستان ۱۲۲ مسیر اصلی وجود دارد که مسیرهای فرعی زیادی از این مناطق منشعب می‌شود (معاونت اطلاعات منطقه ای مرکز مبارزه با مواد مخدر ناجا، ۱۳۸۴، ص ۶).

الف: عمده مسیرهای ورود مواد مخدر از پاکستان به استان سیستان و بلوچستان:

- پاکستان به سروان
- پاکستان به خاش
- پاکستان به میرجاوه
- پاکستان به زاهدان
- پاکستان به ایرانشهر

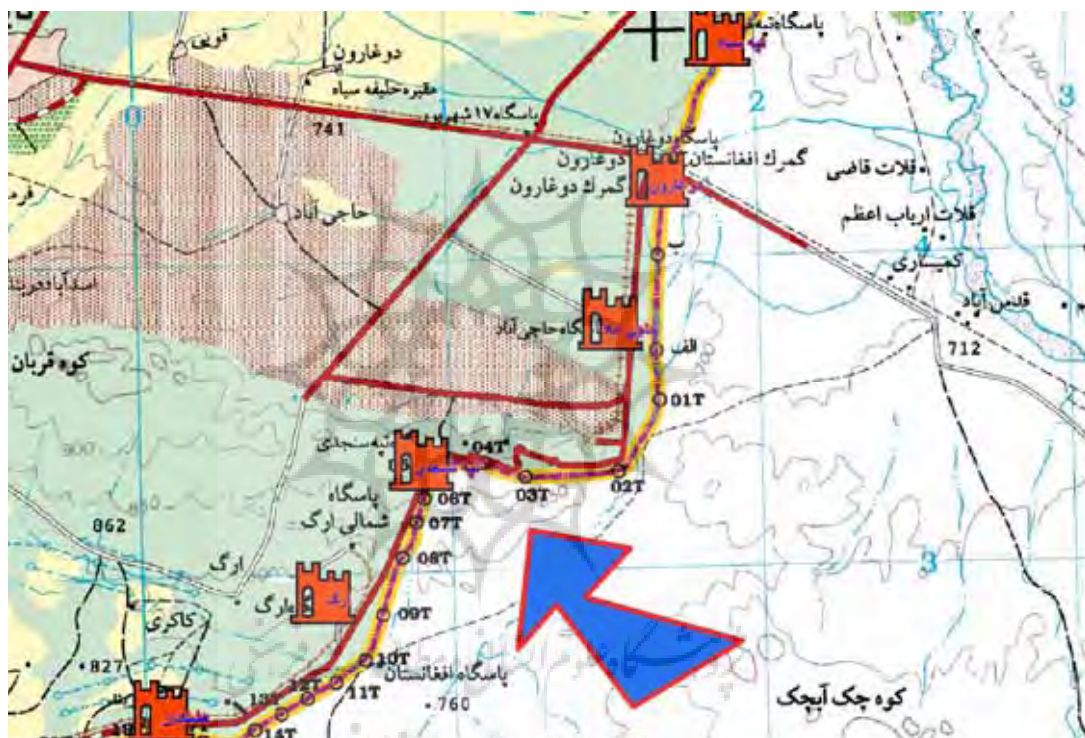
شکل شماره ۲: ورود مواد مخدر از مسیر پاکستان به سراوان

منبع: فرماندهی پلیس مرزی ناجا

ب: عمده مسیرهای ورود مواد مخدر از افغانستان به استان خراسان رضوی و استان خراسان جنوبی:

- افغانستان به تربت جام با ۸۷ کیلومتر مرز مشترک
- افغانستان به خواف با ۹۶ کیلومتر مرز مشترک
- افغانستان به تایباد با ۱۰۸ کیلومتر مرز مشترک
- افغانستان به گزیک با ۳۳۷ کیلومتر مرز مشترک
- افغانستان به نهبندان با ۹۷ کیلومتر مرز مشترک

- افغانستان، به زابل (مرزبانی ناجا، گزارش دفتر مطالعات و تحقیقات، بهمن ۱۳۸۸)

شکل شماره ۳: ورود مواد مخدر از مسیر افغانستان به تایباد

منبع: فرماندهی پلیس مرزبانی ناجا

شهرستان تایباد

یکی از شهرستان‌های استان خراسان رضوی در شمال شرقی ایران می‌باشد. مرکز این شهرستان، شهر تایباد است. باخزر و کاریز دو شهر دیگر آن هستند. در سال ۱۳۸۵ این شهرستان تعداد ۹۹۲،۹۵۰ نفر جمعیت داشته است که از شرق هم مرز افغانستان و حدود ۷۵ کیلومتر مرز مشترک دارد، از جنوب به شهرستان خواف و از غرب به شهرستان تربت حیدریه و از شمال به تربت جام محدود است. شهرستان تایباد دارای بیش از یکصد روستا است (مرکز آمار ایران) شهر تایباد مرکز شهرستان تایباد اولین نقطه شهری این شهرستان است این شهر در دشتی هموار در نیمه شرقی شهرستان در حاشیه جاده ارتباطی مشهد به هرات پی افکنده است آب و هوای حاکم بر شهر بری و نیمه بیابانی است. شهر در

معرض حرکت شن‌های روان قرار دارد و به همین علت اطراف شهر در سال‌های ۱۳۵۱ تا ۱۳۵۴ تاغ کاری شده است. با‌دهای ۱۲۰ روزه بر شهر اثر گذار است و همین امر از شدت گرما در تابستان می‌کاهد (بانک اطلاعات شهرستان تایباد).

جامعه آماری

جامعه آماری شهر تهران و شهرستان تایباد از لحاظ سن، میزان تحصیلات، سواد، درآمد به صورت جداول جداگانه با فراوانی، درصد فراوانی، درصد کل نشان داده شده است و سپس به بررسی زیر مقیاس‌ها پرداخته ایم.

شهرستان تایباد

جدول شماره ۱: سن آزمودنی شهرستان تایباد

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ۲۳	۶	۲۰/۰	۲۰/۰	۲۰/۰
۲۴	۴	۱۳/۳	۱۳/۳	۳۳/۳
۲۵	۳	۱۰/۰	۱۰/۰	۴۳/۳
۲۶	۵	۱۶/۷	۱۶/۷	۶۰/۰
۲۷	۴	۱۳/۳	۱۳/۳	۷۳/۳
۲۸	۳	۱۰/۰	۱۰/۰	۸۳/۳
۲۹	۲	۶/۷	۶/۷	۹۰/۰
۳۰	۳	۱۰/۰	۱۰/۰	۱۰۰/۰
Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۱ نشان می‌دهد که در گروه‌های سنی متفاوت، دارای معتاد می‌باشیم.

جدول شماره ۲: تحصیلات آزمودنی شهرستان تایباد

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid بیسواد	۳	۱۰/۰	۱۰/۰	۱۰/۰
ابتدائی	۷	۲۳/۳	۲۳/۳	۳۳/۳
راهنمایی	۱۴	۴۶/۷	۴۶/۷	۸۰/۰
زیردیپلم	۵	۱۶/۷	۱۶/۷	۹۶/۷
دیپلم	۱	۳/۳	۳/۳	۱۰۰/۰
Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۲ نشانگر این است که بیشترین تحصیلات راهنمایی با ۴۶/۷ و بعد از آن مقطع ابتدائی می‌باشد.

جدول شماره ۳: مواد مصرفی آزمودنی شهرستان تایباد

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid تریاک	۱۳	۴۳/۳	۴۳/۳	۴۳/۳
هروئین	۸	۲۶/۷	۲۶/۷	۷۰/۰
شیره تریاک	۹	۳۰/۰	۳۰/۰	۱۰۰/۰
Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۳ نشان دهنده این است که تریاک بالاترین مصرف با ۴۳/۳ درصد و بعد از آن شیره تریاک می‌باشد.

جدول شماره ۴: در آمد آزمودنی شهرستان تایباد

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	بدون درآمد	۷	۲۳/۳	۲۳/۳
	تا ۱۵۰ هزار تومان	۲۰	۶۶/۷	۹۰/۰
	از ۱۵۱ تا ۲۵۰ هزار تومان	۳	۱۰/۰	۱۰۰/۰
	Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۴ نشان دهنده این است که بیشترین افراد، دارای در آمد ۱۵۰ هزار تومان می باشد .

جدول شماره ۵: سن آزمودنی شهر تهران

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	۲۳	۳	۱۰/۰	۱۰/۰
	۲۴	۲	۶/۷	۱۶/۷
	۲۵	۲	۶/۷	۲۳/۳
	۲۶	۴	۱۳/۳	۳۶/۷
	۲۷	۵	۱۶/۷	۵۳/۳
	۲۸	۵	۱۶/۷	۷۰/۰
	۲۹	۶	۲۰/۰	۹۰/۰
	۳۰	۳	۱۰/۰	۱۰۰/۰
	Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۵ نشان دهنده این است که در گروه سنی متفاوت ، دارای معتاد می باشیم.

جدول شماره ۶: تحصیلات آزمودنی شهر تهران

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	بیسواد	۲	۶/۷	۶/۷
	ابتدائی	۳	۱۰/۰	۱۶/۷
	راهنمایی	۱۰	۳۳/۳	۵۰/۰
	زیردیپلم	۵	۱۶/۷	۶۶/۷
	دیپلم	۴	۱۳/۳	۸۰/۰
	فوق دیپلم	۳	۱۰/۰	۹۰/۰
	بالتر از لیسانس	۳	۱۰/۰	۱۰۰/۰
	Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۶ نشان می دهد که بیشترین افراد دارای تحصیلات راهنمایی با ۳۳/۳ درصد می باشند.

جدول شماره ۷: مواد مصرفی آزمودنی شهر تهران

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	تریاک	۱۸	۶۰/۰	۶۰/۰
	هروئین	۱۰	۳۳/۳	۹۳/۳
	شیره تریاک	۲	۶/۷	۱۰۰/۰
	Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۷ نشان می دهد فعلاً تریاک بالاترین آمار مصرفی در شهر تهران می باشد که بعد از آن هروئین می باشد.

جدول شماره ۸: در آمد آزمودنی شهر تهران

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	بدون درآمد	۱	۳/۳	۳/۳
	تا ۱۵۰ هزار تومان	۱۸	۶۰/۰	۶۳/۳
	از ۱۵۱ تا ۲۵۰ هزار تومان	۶	۲۰/۰	۸۳/۳
	از ۲۵۱ تا ۳۵۰ هزار تومان	۳	۱۰/۰	۹۳/۳
	از ۳۵۱ به بالا	۲	۶/۷	۱۰۰/۰
Total	۳۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

منبع: مطالعات میدانی نگارنده

جدول شماره ۸ نشان دهنده این است با وجود زندگی در پایتخت، افراد دارای درآمد بالای نمی باشند و بیشتر تا ۱۵۰ هزار تومان در آمد دارند .

در ادامه به بررسی زیرمقیاس ها که در دو گروه متفاوت شهر تهران و شهرستان تایباد از طریق پرسش نامه تهیه شده است. که این پرسش نامه دارای ۱۲ زیر مقیاس می باشد که به صورت داوطلبانه از مردان معتاد سرپرست خانواده تهیه شده و جهت تحلیل داده ها از نرم افزار آماری spss استفاده شده است.

موضوع	نام شهر	میانگین	انحراف معیار	انحراف میانگین	انحراف معیار انتخاب	میانگین اختلاف	Sig. (2-tailed)	df	t	sig	f
استعمال تفننی مواد	تایباد ۳۰	۳/۰	۱/۱۰	۰/۸۱	۰/۲۱	-۰/۷۳	۰/۰۰۱	۵۸	-۳/۳۴	۰/۰۶۰	۳/۶۶
	تهران ۳۰	۳/۷	۰/۴۶	۰/۱۱۷	۰/۲۱	-۰/۷۳	۰/۰۰۱	۴۸/۸۳	-۳/۳۴		
درآمد مازاد	تایباد ۳۰	۳/۸	۰/۵۰	۰/۹۰	۰/۱۹۸	۱/۵۳	۰/۰۰۰	۵۸	۷/۷۴۱	۰/۰۰	۱۷/۲۲
	تهران ۳۰	۲/۳	۰/۹۵	۰/۱۷۵	۰/۱۹۸	۱/۵۳	۰/۰۰۰	۴۴/۰۵	۷/۷۴۱		
نداشتن سواد	تایباد ۳۰	۳/۰	۰/۵۸	۰/۱۰	۰/۱۷	-۰/۷	۰/۰۰۰	۵۸	-۴/۰۲	۰/۲۱	۱/۵۶
	تهران ۳۰	۳/۷	۰/۷۵۰	۰/۱۳	۰/۱۷	-۰/۷	۰/۰۰۰	۵۴/۵۸	-۴/۰۲		
کمبود امکانات اجتماعی	تایباد ۳۰	۳/۰	۰/۱۸	۰/۳	۰/۱۹	۰/۲۶	۰/۱۷	۵۸	۱/۳۸	۰/۰۰	۴۸/۹۳
	تهران ۳۰	۲/۷	۱/۰۴	۰/۱۹	۰/۲۹	۰/۲۶	۰/۱۷	۳۰/۷۸	۱/۳۸		
مناطق کشت و تولید مواد	تایباد ۳۰	۳/۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۱۳۸	-۰/۶۶	۰/۰۰۰	۵۸	-۴/۸۱	۰/۰۰	۳۶/۲۵
	تهران ۳۰	۳/۶۷	۰/۷۵۸	۰/۱۳۸	۰/۱۳۸	-۰/۶۶	۰/۰۰۰	۲۹/۰	-۴/۸۱		
مشکلات و درگیری خانواده	تایباد ۳۰	۳/۵۰	۰/۵۰۹	۰/۹۳	۰/۱۸۰	۰/۴	۰/۰۰۳	۵۸	۲/۲۲	۰/۳۵۲	۰/۸۷۹
	تهران ۳۰	۳/۱۰	۰/۸۴۵	۰/۱۵۴	۰/۱۸۰	۰/۴	۰/۰۰۳	۴۷/۵۷	۲/۲۲		
بیکاری	تایباد ۳۰	۳/۱۰	۰/۹۹	۰/۱۸	۰/۲۳	-۰/۱۰۰	۰/۶۷۰	۵۸	-۱/۴۲	۰/۵۰۹	۰/۴۴۱
	تهران ۳۰	۳/۲۰	۰/۸۰	۰/۱۴	۰/۲۳	-۰/۱۰۰	۰/۶۷۰	۵۵/۵۸	-۱/۴۲		
فقر و محرومیت	تایباد ۳۰	۲/۷۷	۰/۵۰	۰/۰۹	۰/۱۷۷	-۰/۱۶۷	۰/۳۵۰	۵۸	-۰/۹۴	۰/۰۰۳	۹/۳۵
	تهران ۳۰	۲/۹۳	۰/۸۲	۰/۱۵۱	۰/۱۷۷	-۰/۱۶۷	۰/۳۵۱	۴۷/۹۰	-۰/۹۴		
تهیه آسان مواد	تایباد ۳۰	۲/۹۳	۰/۲۵	۰/۰۴	۰/۱۷۶	-۰/۷۰۰	۰/۰	۵۸	-۳/۹۸	۰/۰۰	۱۳/۵۸
	تهران ۳۰	۳/۶۳	۰/۹۲	۰/۱۶	۰/۱۷۶	-۰/۷۰۰	۰/۰	۳۳/۳	-۳/۹۸		
استعمال مواد مخدر	تایباد ۳۰	۳/۹۳	۰/۹۴	۰/۱۷۲	۰/۲۲	-۰/۴۳	۰/۰۶۱	۵۸	-۱/۹۰	۰/۳۶۶	۰/۸۲۹
	تهران ۳۰	۳/۳۷	۰/۸۰	۰/۱۴	۰/۲۲	-۰/۴۳	۰/۰۶۱	۵۶/۶۵	-۱/۹۰		
ازدواج زود رس	تایباد ۳۰										
	تهران ۳۰										
پدر معتاد	تایباد ۳۰	۲/۶	۰/۷۷	۰/۱۴	۰/۲۳	-۰/۴۰۰	۰/۰۹۸	۵۸	-۱/۶۸	۰/۰۰۸	۷/۵۶
	تهران ۳۰	۳/۰	۱/۰۵	۰/۱۹	۰/۲۳	-۰/۴۰۰	۰/۰۹۸	۵۳/۱۸	-۱/۶۸		
از دست دادن امکانات مالی	تایباد ۳۰	۲/۶	۰/۹۵	۰/۱۷	۰/۲۳	-۰/۶۰	۰/۰۱۲	۵۸	-۲/۵۹	۰/۷۰	۰/۱۴۰
	تهران ۳۰	۳/۲	۰/۸۲	۰/۱۵	۰/۲۳	-۰/۶۰	۰/۰۱۲	۵۶/۷۸	-۲/۵۹		

منبع: یافته های پژوهش

یافته‌های به دست آمده از جدول فوق بیانگر آن است که مردان معتاد درمقایسه شهر تهران و شهرستان تایباد از نظر نزدیکی به مناطق کشت و تولید مواد مخدر، فقر و محرومیت، تهیه آسان مواد، کمبود امکانات اجتماعی، وجود پدر معتاد در خانواده دارای تفاوت‌های معناداری بوده‌اند. به طوری که این موارد در شهرستان تایباد در معتاد کردن سرپرست خانواده و فقر اقتصادی زندگی آن بیشترین تأثیر را داشته است. بیکاری، استعمال تفنی مواد، نداشتن سواد، مشکلات و درگیری در خانواده، ازدواج زودرس، از دست دادن امکانات مالی، استعمال مواد مخدر در جهت بالا بردن انرژی معنادار نبوده است و در دو منطقه بررسی شده در یک سطح می باشد.

نتیجه گیری

مسئله مواد مخدر و سوء مصرف آن یکی از مسائل مهم اجتماعی جوامع امروزی است این پدیده شوم جان میلیونها انسان را به کام مرگ می فرستد و باعث نابودی سر مایه های کلان ملی اعم از نیروی انسانی و هدر رفتن اعتبارات و سرمایه های مالی می شود کشور ما نیز به دلیل شرایط خاص جغرافیایی و همجواری با تولید کنندگان اصلی مواد مخدر در معرض خطر این بلای خانمانسوز قرار گرفته است در همین راستا این پدیده در سطح ملی و استانی نیز به یک مسئله و مشکل حاد اجتماعی، روانی و جسمی مردم را مورد تهدید قرار داده است. افزایش کشت مواد مخدر در کشورهای افغانستان و پاکستان باعث شده است بالارفتن کشت و تولید مواد مخدر در منبع تولید جهانی، افغانستان و قزاق آن از مرزهای شرقی و مسیرهای ورودی به ایران باعث شده است که تجربه مواد مخدر را ساکنین مرز نشین بیشتر داشته باشند. آنچه در جامعه آماری مشاهده می شود در دو منطقه بررسی شده در سنین مختلف سرپرست معتاد وجود دارد بیشترین تحصیلات در سطح راهنمایی می باشد و بیشترین مصرف مواد مخدر تریاک می باشد با این تفاوت که در تایباد شیره تریاک دومین می باشد ولی در تهران هروئین مقام دوم را دارا می باشد یافته‌های به دست آمده بیانگر آن است که مردان معتاد درمقایسه شهر تهران و شهرستان تایباد از نظر نزدیکی به مناطق کشت و تولید مواد مخدر فقر و محرومیت، تهیه آسان مواد، کمبود امکانات اجتماعی، وجود پدر معتاد در خانواده دارای تفاوت‌های معناداری بوده‌اند. به طوری که این موارد در شهرستان تایباد در معتاد کردن سرپرست خانواده و فقر اقتصادی زندگی آن بیشترین تأثیر را داشته است. بیکاری، استعمال تفنی مواد، نداشتن سواد، مشکلات و درگیری در خانواده، ازدواج زودرس، از دست دادن امکانات مالی، استعمال مواد مخدر در جهت بالا بردن انرژی معنادار نبوده است و در دو منطقه بررسی شده در یک سطح می باشد. نزدیکی به منبع تولید جهانی افغانستان، حمل و ترانزیت آن از مرزهای شرقی، آسان تهیه شدن مواد، فقر و محرومیت و کمبود امکانات اجتماعی درمعتاد کردن و به همراه داشتن فقر اقتصادی سرپرست خانوارهای مرزنشین تایباد بیشترین تأثیر را داشته است.

راهکار

- ۱- انسداد کامل مرزهای شرقی با عوامل فیزیکی، الکترونیکی و اپتیکی
- ۲- تبلیغات گسترده در مدارس که به عنوان سر فصل های آموزشی تدریس شود
- ۳- بردن امکانات مختلف به مناطق مرزی و سرمایه گذاری در این امر
- ۴- سرمایه گذاری اطلاعاتی با هدف کاهش هزینه‌های امنیتی در مناطق مرزی

- ۵- بزرگ‌ترین مصرف‌کننده مواد مخدر در جهان، کشور ایران می‌باشد و اگر جوانان مرزنشین که به عنوان حمل‌کننده می‌باشند، اقدام به همکاری کنند شاهد کاهش چشمگیر مواد مخدر در ایران هستیم و این نیاز به مهارت‌ها و آموزش‌های لازم در امر مبارزه با مواد مخدر در بین مدارس، مساجد و منازل مرزنشینان می‌باشد
- ۶- مبارزه با قاچاق و تردد غیرمجاز در ایجاد مناطق ممنوعه مرزی
- ۷- همکاری‌های نزدیک بین سه کشور ایران، افغانستان و پاکستان در امر مبارزه با روند تولید و قاچاق مواد مخدر
- ۸- امنیت و مراقبت از مسیرهای فرعی مرزی با سیستم‌های پیشرفته روز که از هزینه ورود و مبارزه مواد مخدر داخل کشور بیشتر نمی‌باشد
- ۹- بحث بازسازی، امنیت و مواد مخدر یک بحث پیچیده و چند لایه‌ای است که با همدیگر ارتباط زنجیره‌ای دارند. یکی از راه‌های اساسی جلوگیری و مبارزه با تولید و قاچاق مواد مخدر است که نیاز به همکاری کشور افغانستان می‌باشد.
- ۱۰- نهادهایی ایجاد شود که با همکاری کشورهای همسایه و سازمان‌های بین‌المللی و با استفاده از تجارب کشورهای باتجربه در مبارزه با مواد مخدر استفاده شود.
- ۱۱- ایجاد اختلال در فعالیت گروه‌ها و شبکه‌های قاچاق مواد مخدر
- ۱۲- بالا بردن هزینه ارتکاب جرم مواد مخدر در ابعاد قضایی و انتظامی

منابع

- اولین همایش ملی کنترل و نظارت برپیش سازهای مواد مخدر و روانگردان، سردار حسین آبادی رئیس پلیس مبارزه با مواد مخدر، اسفند ۱۳۸۸
- بانک اطلاعاتی شهرستان تایباد
- حلفی، علی (۱۳۸۸). "نشست علمی و پژوهشی (علل گرایش نوجوانان و جوانان به مواد مخدر صنعتی در شهرستان کرج)".
- خرسند، حسن (۱۳۸۴). مقاله ژئوپولیتیک افغانستان،
- صدیق فرهنگ، میر محمد (۱۳۸۰). افغانستان در پنج قرن اخیر. جلد دوم، چاپ دوم، تهران: انتشارات عرفان،
- غنجی، علی (۱۳۸۵). ژئوپولیتیک مواد مخدر. تهران: انتشارات معاونت آموزش ناجا،
- فرزین نیا، زیبا (۱۳۸۰). پاکستان. تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، مرکز چاپ و انتشارات،
- گزارش کشت خشخاش و تولید تریاک در افغانستان ۵ سپتامبر سال ۲۰۰۹، ترجمه: محمد رضا نبوتی، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم ملل متحد ۱۳۸۸
- گزارش معاونت منطقه‌ای مرکز مبارزه با مواد مخدر ناجا، ۱۳۸۴
- گزارش کشت خشخاش و تولید تریاک در افغانستان ۵ سپتامبر سال ۲۰۰۹، ترجمه: محمد رضا نبوتی، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم ملل متحد ۱۳۸۸
- گزارش UNODC سال ۲۰۰۸، مقاله پیش سازها پاشنه آشیل مبارزه با مواد مخدر در افغانستان، ترجمه محمد رضا فروغی، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم ملل متحد ۱۳۸۸
- گزارش UNODC سال ۲۰۰۸. ترجمه حسین کتابدار، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم ملل متحد ۱۳۸۸

- گزارش UNODC سال ۲۰۰۸، مقاله وعده نادرست ریشه کنی کشت خشخاش در افغانستان، ترجمه محمد علی زارعی کوشا، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم ملل متحد ۱۳۸۸
- مرکز مبارزه با مواد مخدر ناجا، اطلاعات منطقه ای، گزارش هیئت اعزامی به پاکستان، ۱۳۸۵
- محمدی، ناصر (۱۳۸۰). جغرافیای کشور های همجوار (پاکستان). تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح،
- مارسدن، پیترا (۱۳۷۹). طالبان: جنگ، مذهب و نظام جدید در افغانستان. ترجمه کاظم فیروزمند. تهران: نشر مرکز،
- مرزبانی ناجا، گزارش دفتر مطالعات و تحقیقات، بهمن ۱۳۸۸
- نرم افزار پیشرفته spss
- مرکز آمار ایران

-WWW.UNODC.COM
-WWW.DRUG.COM
-WWW.INCB.COM
-WWW.PAKESTAN.COM
-WWW.AFGHANISTAN.COM

